
ตอนที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเขียนวรรณกรรม สำหรับเด็ก

บทที่ 1

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับความต้องการและความสนใจของเด็ก

ผู้ที่เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กจำเป็นจะต้องมีความรู้พื้นฐานทางด้านจิตวิทยาเด็ก โดยเฉพาะจะต้องรู้ว่าเด็กมีความต้องการสิ่งใดบ้าง และเด็กสนใจอะไร เพราะเด็กในแต่ละวัย กล่าวคือ ตั้งแต่วัยอนุบาลหรือก่อนเข้าโรงเรียน เด็กวัยประถมศึกษาตอนต้น เด็กวัยประถมศึกษาตอนปลาย และเด็กวัยมัธยมศึกษาตอนต้น มีความต้องการและความสนใจแตกต่างกันไป ตามความเจริญเติบโต ฉะนั้นความต้องการและความสนใจของเด็กที่จะอ่านหนังสือ จึงแตกต่างกันตามระดับวัยของเด็กด้วย

ความต้องการของเด็ก

แม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ก็ยังคงมีอยู่เหมือนเดิม เด็กก็เช่นเดียวกันย่อมมีความต้องการขั้นพื้นฐาน เริ่มแรกเด็กอาจมีความต้องการอย่างแรงกล้าและแคบ ๆ แต่เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะความต้องการก็ขยายวงกว้างขึ้นตามสังคมแวดล้อมของเด็ก ทั้งนี้เนื่องจากเด็กได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นนั่นเอง ประสบการณ์ที่เด็กได้รับนั้นอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลซึ่งเกิดจากสังคมแวดล้อมและบุคคลในครอบครัวของเด็ก เด็กบางคนอาจอยู่ในแดนทุรกันดารหรืออยู่ในเมืองที่มีการจราจรคับคั่งจอแจ เด็กบางคนอาจอยู่ในบ้านที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรมหรือในบ้านที่โอ้อ่าใหญ่โต มีคนรับใช้ และเด็กบางคนอาจอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกันอยู่ทุกวัน หรืออยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่รักใคร่ทะนุถนอมห่วงใยอยู่ตลอดเวลา เด็กที่มีประสบการณ์แตกต่างกันเช่นนี้ จึงพยายามดิ้นรนสนองความต้องการของตนด้วยการสร้างความสมดุลในชีวิต เช่นเด็กที่ยากจน ก็ย่อมปรารถนาความสุขและการกินอยู่อย่างสมบูรณ์ หรือเด็กที่พ่อแม่เอาอกเอาใจ ก็ย่อมปรารถนาอิสรภาพและความเป็นตัวของตัวเอง ฉะนั้นการสร้างสมดุลในชีวิตของเด็ก จึงเป็นอันตรายมาก หากผู้ใหญ่ละเลยหรือไม่เอาใจใส่เด็กเพียงพอ แต่สิ่งที่กล่าวแล้วนี้ วรรณกรรมสำหรับเด็กสามารถช่วยให้เด็กสร้าง

ความสมดุลในชีวิตได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ถ้าผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กเขียนด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้และเข้าใจจิตวิทยาเด็ก ตลอดจนจนถึงความเป็นเด็กย้อนกลับไปในสมัยเยาว์วัยของตนได้ วรรณกรรมสำหรับเด็กเช่นนี้ ไม่เพียงแต่จะช่วยให้เด็กเข้าใจตนเองและเข้าใจผู้อื่นดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ผู้ใหญ่เข้าใจและเห็นความสำคัญของเด็กในความรับผิดชอบของตนดีขึ้นเช่นเดียวกัน

ความต้องการ คือ สิ่งที่สร้างขึ้นและใช้แทนแรงผลักดันอันก่อให้เกิดการรับรู้ปัญหาและความซาบซึ้งในพฤติกรรมที่สนองตอบความต้องการนี้ บางครั้งได้รับการกระตุ้นโดยตรงจากกระบวนการภายใน แต่บางครั้งก็เกิดจากแรงกดดันของสังคมแวดล้อม ความต้องการนั้นบางที่มีพลังมาก บางทีก็อ่อนกำลังลง

ความต้องการมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก การกระทำหรือพฤติกรรมของคนเราที่เห็นอยู่ทุกวันย่อมเป็นผลจากการผลักดันของความต้อการนี้เอง เช่น เมื่อร่างกายหิวก็ต้องการอาหาร เมื่อร่างกายกระหายก็ต้องการน้ำ เมื่อเกิดความหนาวเย็นคนก็ต้องการเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม หรืออยู่โดดเดี่ยวเดียวดายคนก็ต้องการการอยู่เป็นหมู่พวก เป็นต้น

เด็กเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ ฉะนั้น ความต้องการของเด็กก็เช่นเดียวกันกับความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป ซึ่งอาจแบ่งความต้องการของเด็กได้ ดังนี้

1. ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่ ความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่จะเป็นแรงผลักดันให้เด็กได้ศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยทุกอย่างที่อยู่แวดล้อมตัวเด็ก เช่น การข้ามถนนเพื่อให้ปลอดภัยควรข้ามทางม้าลายหรือสะพานลอย ของมีคมไม่ควรลูบที่คม เมื่อต้องการรู้ว่าคมหรือไม่คม นอกจากนี้เด็กยังต้องศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บ เช่น นอนในที่อากาศถ่ายเทได้ดี ไม่ดื่มน้ำชากาแฟ ใช้ยารักษาโรคตามที่แพทย์สั่ง และความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่นั้นหมายรวมถึงความต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคด้วย

2. ความต้องการมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เป็นความต้องการพื้นฐานที่ให้พ้นจากความอดอยากยากแค้น ให้มีชีวิตที่มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายขึ้น ความต้องการเช่นนี้นำไปสู่ความต้องการทำงานหรือมีอาชีพเพื่อหารายได้มาใช้จ่ายเพื่อความมีชีวิตอยู่เพื่อความสะดวกสบายและมีจิตใจเบิกบาน และในขณะที่เดียวกันก็ต้องการหลักประกันที่จะทำให้ทรัพย์สินเงินทองนั้นปลอดภัย ความต้องการเหล่านี้จะมีขึ้นเมื่อเด็กเติบโตขึ้นจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งความต้องการจะพัฒนาขึ้นไปเป็นลำดับจนถึงความต้องการที่จะสะสมเงินทอง รวมถึงความต้องการมีบ้านที่สวยงาม มีที่ดิน สัตว์เลี้ยง เครื่องใช้ไม้สอยอื่น ๆ

3. **ความต้องการมีความมั่นคงทางสังคม** ความต้องการเช่นนี้เพื่อให้ตนเองพ้นจากความเหงาหรือการอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยวเดียวดาย อันทำให้เกิดความต้องการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นบุคคลหนึ่งอยู่ในหมู่คณะ อยากให้สังคมยอมรับตนเอง ต้องการมีมิตรสหายร่วมเล่นร่วมสนุก ต้องการความรักใคร่ ความเห็นอกเห็นใจ และความเมตตา สงสาร ต้องการความรักและความเป็นมิตรจากบุคคลอื่น และสิ่งที่จะช่วยให้ความต้องการเช่นนี้สำเร็จได้ก็คือ ครอบครัว องค์กรการสมาคมต่าง ๆ ชุมชนต่าง ๆ โรงเรียน หมู่เพื่อน และการทำงานเป็นหมู่คณะ

4. **ความต้องการที่จะให้ตัวเองมีคุณค่า** ความต้องการเช่นนี้เป็นความต้องการให้ตนเองพ้นจากการถูกตำหนิติเตียนหรือการมีปมด้อย เป็นแรงผลักดันให้เกิดความต้องการความสำเร็จในการทำงาน ต้องการเป็นหัวหน้าหรือเป็นผู้นำ และมีอำนาจเป็นที่ยำเกรงแก่คนอื่น ๆ ต้องการให้คนยกย่องชมเชย สรรเสริญเยินยอ ต้องการให้ผู้อื่นเห็นดีเห็นชอบและเห็นความสำคัญของตน ต้องการมีชื่อเสียงเกียรติยศ มีความภูมิใจตนเอง นับถือตนเอง และให้ผู้อื่นเห็นและยอมรับว่าตนเองเป็นคนมีคุณค่า มีราคา

5. **ความต้องการมีสุขภาพสมบูรณ์ สบายใจ** เป็นความต้องการให้ตนเองปราศจากความเจ็บไข้และอันตรายต่าง ๆ ทำให้เกิดแรงผลักดันเพื่อต้องการอากาศสำหรับหายใจ ต้องการอาหารและน้ำสำหรับประทังชีวิต ต้องการให้มือนาภัยดีและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีเสื้อผ้า มีเครื่องนุ่งห่ม เครื่องอุปโภค บริโภค การเยียวยารักษาโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดจนการได้รับการป้องกันให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง

6. **ความต้องการในการทำกิจการงาน สนุกสนานพักผ่อนหย่อนใจ และสิ่งสุนทรีย์** ความต้องการชนิดนี้เพื่อให้ตนเองพ้นจากความเบื่อหน่ายซ้ำซากจำเจ เป็นแรงผลักดันให้เกิดความต้องการในการทำงาน เล่นกีฬา เล่นเกมต่าง ๆ อ่านหนังสือ ฟังดนตรี วาดรูป ระบายสี แกะสลักสิ่งต่าง ๆ ดูภาพยนตร์ ดูละคร การเดินทางทัศนจร เยี่ยมเยือนพบปะมิตรสหาย ร้องรำทำเพลง การสังสรรค์ รับประทานอาหาร รวมทั้งการได้แสดงผลงานของตนซึ่งได้สร้างสรรค์ไว้ให้ปรากฏออกมา

7. **ความต้องการอิสรภาพและเสรีภาพ** เป็นความต้องการที่ไม่ต้องตกอยู่ในอำนาจของผู้อื่น อันเป็นแรงผลักดันให้เกิดความคิด ความอยากคิด อยากสร้างสรรค์ อยากทำ มีการแสดงออก ต้องการถกเถียงอภิปรายปัญหา ต้องการปกครองตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และต้องการไปไหนมาไหนได้โดยอิสระเสรี

8. **ความต้องการทางเพศ** ทำให้เกิดแรงผลักดันทางเพศ เกิดพลังและความ

กอดันทางสภาพจิตและความต้องการเกี่ยวกับความรัก

ความต้องการที่กล่าวแล้ว 8 ประการนี้ เป็นความต้องการของมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กจะต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ และประยุกต์ ความต้องการเหล่านี้นำมาเป็นพื้นฐานในการเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็ก เกิดความพอใจในวรรณกรรมที่ผู้เขียนเขียนขึ้นตรงตามที่ต้องการ

ความสนใจ คือ ความรู้สึกอย่างหนึ่งซึ่งถูกเร้าให้เกิดขึ้นในจิตโดยวัตถุภายนอก หรือความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง และทำให้วัตถุหรือความคิดนั้นมีอำนาจในการดึงดูด จิตใจให้ไปจดจ่อกับสิ่งเหล่านั้นได้

ความสนใจเกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์โดยที่มนุษย์มีประสบการณ์ได้รู้ ได้เห็น มีความชำนาญในเรื่องต่าง ๆ จึงทำให้มนุษย์สนใจเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ความสนใจอาจแยกได้ ดังนี้

1. **ความสนใจที่เกิดขึ้นเอง** ความสนใจชนิดนี้เป็นลักษณะภายในเฉพาะของ บุคคลอันเกิดจากความสามารถหรือความถนัดของตน และด้วยความพอใจในแนวทางใด ทางหนึ่ง เช่น เด็กชอบวาดรูป เด็กชอบเล่นดนตรี เด็กชอบร้องเพลง สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิด จากความสนใจของเด็กเองทั้งสิ้น

2. **ความสนใจที่เกิดขึ้นโดยคนอื่นแนะนำชักจูง** ในกรณีนี้เด็กอาจไม่ประสงค์ จะทำบางสิ่งบางอย่าง แต่ด้วยการชักชวนหรือพูดจาหว่านล้อมจากเพื่อนฝูง เด็กก็จะ สนใจและกระทำการสิ่งนั้นได้ เช่น การชวนกันไปเที่ยวต่างจังหวัด ไปชมภาพยนตร์ ไปดู กีฬา ฟังปาฐกถาได้วาที หรือการอ่านหนังสือในห้องสมุด เป็นต้น

3. **ความสนใจที่เกิดขึ้นจากการกระทำตามผู้อื่น** ความสนใจเช่นนี้เกิดจาก การที่เห็นผู้อื่นทำ ตนเองเกรงว่าจะไม่เหมือนเพื่อนจึงได้กระทำตาม โดยไม่มีผู้ใดมา ชักจูงให้กระทำ เช่น การแต่งตัวตามสมัยนิยมของเด็กและวัยรุ่น การที่เพื่อนมีสิ่งสวยงาม หรือเครื่องประดับตนก็สนใจที่จะมีบ้าง เป็นต้น

4. **ความสนใจที่เกิดเพราะการยกย่องของหมู่คณะหรือสังคม** ความสนใจนี้ เป็นแรงผลักดันสูงมาก เช่น นักดนตรีที่มีชื่อเสียง เด็กจะสนใจและนิยมชมชอบหรือ อาชีพที่สังคมยกย่อง เช่น แพทย์ ทหาร ผู้พิพากษา ฯลฯ เด็กจะสนใจในอาชีพเหล่านี้

5. **ความสนใจที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมบังคับ** ในลักษณะเช่นนี้มักเกิดจาก สภาพแวดล้อมที่เด็กอยู่ เช่น เด็กที่อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม จำเป็นต้องสนใจใน

ถิ่นที่อยู่ของตน เด็กในชนบทก็เช่นเดียวกัน ต้องสนใจในสภาพแวดล้อมตน แม้กระทั่ง การต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิต เช่น สนใจในการแสวงหาอาหาร จับแยะ จับจิ้งหรีด จับ ตัวแมลงต่าง ๆ เพื่อเป็นอาหาร ส่วนเด็กในเมืองจะสนใจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตน เช่น ดึกสูง ๆ รถที่วิ่งขวักไขว่ สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่บังคับให้เด็กต้องสนใจเพื่อความอยู่รอด และการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ความสนใจดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานที่จะทำให้ผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก เข้าใจเด็กได้ดียิ่งขึ้น และความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กสามารถใช้ประสบการณ์และจินตนาการเขียนเรื่องสำหรับเด็กให้น่าอ่านยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อความสนใจในการอ่านของเด็ก

1. **อายุและเพศ** ได้มีการสำรวจความพอใจในการอ่านหนังสือของเด็ก และ ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ดึงดูดใจให้เด็กอ่านหนังสือ เฮเลน ฮัส¹ (Helen Huus) ได้สำรวจ ความสนใจในการอ่านวรรณกรรมและสรุปเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างอายุและเพศ ที่มีต่อความพอใจในการอ่านหนังสือไว้ 7 ประการ คือ

- (1) ความสนใจของเด็กเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและระดับชั้นเรียน
- (2) มีความแตกต่างเล็กน้อยระหว่างความสนใจของเด็กชายและเด็กหญิง ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ก่อนอายุ 9 ปี
- (3) ความแตกต่างที่เห็นเด่นชัดในด้านความสนใจของเด็กชายและเด็กหญิง ที่ปรากฏในระหว่างอายุ 10 ปี ถึง 13 ปี
- (4) เด็กหญิงอ่านหนังสือมากกว่าเด็กชาย แต่เด็กชายมีช่วงความสนใจ กว้างกว่าและอ่านหนังสือได้หลายชนิดกว่า
- (5) เด็กหญิงสนใจนวนิยายรักโศกของผู้ใหญ่ก่อนเด็กชาย
- (6) เด็กชายชอบเรื่องผจญภัย ส่วนเด็กหญิงชอบนวนิยาย แต่สำหรับเรื่อง ลึกลับแล้วทั้งเด็กหญิงและเด็กชายชอบเหมือนกัน
- (7) นานครั้งที่เด็กชายจะแสดงว่าชอบหนังสือของผู้หญิง แต่เด็กหญิงจะ อ่านหนังสือของผู้ชายในระดับที่สูงกว่า

¹ Helen Huus. 'Interpreting Research in Children's Literature', in *Children Books and Reading*. (Newark, Del. : The International Reading Association, 1964). p. 125.

2. **อายุสมอง** นอกจากเพศและอายุแล้ว ความสนใจในการอ่าน ยังเกี่ยวโยงกับความสามารถทางสมองด้วย เดวิด รัสเซลล์² (David Russell) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสนใจในการอ่านกับสติปัญญาและสรุปหลักใหญ่ ๆ ไว้ 3 ประการ คือ

(1) เด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จะชอบหนังสือที่เด็กโง่ซึ่งแก่กว่าตน 2-3 ปี ชอบ

(2) เด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จะอ่านหนังสือไปเป็นจำนวน 3-4 เท่าของเด็กสติปัญญาปานกลาง และความสามารถในการอ่านจะไม่ลดลงเหมือนเด็กทั่วไปส่วนมาก เมื่ออายุ 13 ปี

(3) มีความแตกต่างกันเล็กน้อยของความสนใจในการอ่านของเด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เด็กสติปัญญาปานกลาง และเด็กโง่ ยกเว้น เด็กที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีช่วงของความสนใจในการอ่านนานกว่า

3. **รูปร่างและขนาดของหนังสือ** รูปร่างและขนาดของหนังสือ ประกอบด้วย ภาพ สี ขนาดของหนังสือ ชนิดของการพิมพ์ และรูปลักษณะ สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความสนใจของเด็กในการเลือกหนังสือ แดน แคปปา³ (Dan Cappa) ได้ศึกษาเด็กอนุบาล จำนวน 2,500 คน พบว่า รูปภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (34 %) ที่จะชักจูงใจเด็กให้เลือกหนังสือ เนื้อเรื่อง (30 %) มีความสำคัญรองลงมา ส่วนอื่น ๆ มีความสำคัญลดหลั่นลงมาตามลำดับ เช่น ความรู้ที่มีในเนื้อเรื่อง ความตลกขบขัน ความตื่นเต้น และเรื่องที่เคยอ่านมาแล้ว

เด็กในชั้นประถมปีที่ 3-5 จะไม่เลือกหนังสือของเด็กเล็ก เพราะถือว่าตัวอักษรใหญ่เกินไปเด็กชายจะไม่เลือกหนังสือที่มีภาพปกเป็นผู้หญิง หรือมีชื่อผู้หญิงเป็นชื่อเรื่อง ส่วนชื่อเรื่องที่เป็นภาษาต่างประเทศทั้งเด็กชายและเด็กหญิงสนใจเลือกพอ ๆ กัน

4. **สิ่งแวดล้อม** ส่วนประกอบของสิ่งแวดล้อม เป็นต้นว่า การมีเงินซื้อหาและการหาแหล่งอ่านหนังสือ เช่น บ้าน โรงเรียน ห้องสมุดสาธารณะ และห้องสมุด

² David Russell. *Children Learn to Read*. (Boston : Ginn, 1961). pp. 394-395.

³ Dan Cappa. 'Sources of Appeal in Kindergarten Book,' *Elementary English*. Vol. 34 (April 1957). p. 259.

โรงเรียน เป็นผลกระทบต่อการพัฒนาการความสนใจในการอ่านของเด็ก ความสนใจในการอ่านของเด็กไม่มีความแตกต่างกันมากนักเกี่ยวกับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เด็กชนบท เด็กชานเมือง และเด็กในเมือง มีรสนิยมในการอ่านคล้าย ๆ กัน

ความเชื่อทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสนใจของแต่ละบุคคลตัวอย่างเช่น เด็กหญิงอาจจะสนใจตุ๊กตา แต่จะไม่สนใจเกี่ยวกับเครื่องยนต์กลไก เด็กจะมีความสนใจในสิ่งที่ถูกต้องตรงกันกับความเชื่อของสังคม เด็กหญิงอายุ 12 ปี อาจไม่รู้สึกรสนิยม หรือนิทานที่มีเรื่องเกี่ยวกับม้า แต่ถ้าเด็กหญิงส่วนใหญ่ในกลุ่มของตนเกิดมีความรู้สึกรสนิยมขึ้น เขาก็จะถามหาหนังสือที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับเรื่องม้านี้บ้าง ส่วนเด็กชายที่อยู่ในกลุ่มอาจจะปฏิเสธนิทานที่มีเรื่องเกี่ยวกับม้าเพราะว่าเรื่องเหล่านั้นเด็กหญิงพากันสนใจแล้ว

เราถือว่าเด็กย่อมเหมือนกับพ่อแม่และครูคือถ้าเขาเป็นผู้อ่านที่กระตือรือร้นแล้ว เขาก็จะพัฒนาความสนใจของเขาเอง จากอบ ดับบลิว เกทเซลส์⁴ (Jacob W. Getzels) ชี้ให้เห็นว่า บุคคลใดก็ไม่สามารถสอนความสนใจได้มากเท่าการสร้างตัวอย่างที่ดีให้เด็กเห็น

เด็กจะไม่สนใจในสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเขา เพราะฉะนั้น โรงเรียน บ้าน และชุมชน ต้องหาโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ที่เขาภาคภูมิใจหลาย ๆ ทาง ประสบการณ์ที่มีความหมายต่อตัวเด็กจะทำให้เด็กสร้างความสนใจขึ้นได้เอง ดอรา วี สมิท⁵ (Dora V. Smith) แนะนำว่าความสนใจในการอ่านของเด็กที่มาอยู่ในโรงเรียนเป็นโอกาสของครู (ที่จะให้อ่าน) ส่วนความสนใจในการอ่านของเด็กที่กลับจากโรงเรียนไปบ้านแล้วนั้น เป็นหน้าที่รับผิดชอบของครูเช่นกัน (คือสั่งให้ไปอ่านมา)

⁴ Jacob W. Getzels. 'Psychological Aspects,' in *Developing Permanent Interest in Reading*, Helen Robinson, Editor, Supplementary Educational Monographs No. 84. (Chicago : University of Chicago Press, 1956). p. 9.

⁵ Dora V. Smith. 'Current Issues Relating to Development of Reading Interests and Tastes,' in *Recent Trends in Reading*, W.S. Gray, Editor, (Chicago : University of Chicago Press, 1939). p. 300.

ความสนใจในการอ่านตามระดับอายุและชั้นเรียน

ผู้ที่เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก จำเป็นจะต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็ก ทฤษฎีการเรียนรู้ของเด็กและความสนใจของเด็ก นอกจากนั้นจะต้องรู้ด้วยว่า เด็กแต่ละวัย แต่ละชั้น มีความสนใจในการอ่านหนังสือแตกต่างกันอย่างไร ทั้งนี้เพื่อที่จะเขียนวรรณกรรมให้เด็กอ่านได้ตรงกับความต้องการของเด็กแต่ละระดับอายุและชั้นเรียน

ชาร์ลอตต์ เอส ฮัค และ ดอริส ยังก์ คัน⁶ (Charlotte S. Huck & Doris Young Kuhn) ได้จำแนกความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กตามระดับอายุและชั้นเรียน ดังนี้

1. วัยก่อนเข้าโรงเรียน - ชั้นอนุบาล (4-5 ปี)

ลักษณะพัฒนาการ

1. พัฒนาการทางภาษาเป็นไปอย่างรวดเร็ว
2. ชอบกิจกรรมต่อเนื่อง แต่ช่วงเวลาความตั้งใจสั้น
3. ความสนใจและพฤติกรรมแสดงออกทางไอ้อวด
4. มีความอยากรู้อยากเห็น
5. การสร้างมโนทัศน์ควรผ่านประสบการณ์ใหม่ ๆ
6. สนุกสนานกับการเล่นแบบจินตนาการ
7. ต้องการความอบอุ่นใจและความมั่นคงปลอดภัย
8. เริ่มต้องการความเป็นอิสระจากผู้ใหญ่

ความสนใจ

1. สนใจถ้อยคำ สนุกสนานกับจังหวะต่าง ๆ ชอบสิ่งไร้สาระและสิ่งซ้ำซาก สนุกกับเรื่องเล่าซ้ำ ๆ
2. ต้องการหนังสือที่ตัวโต ค้าง่าย ๆ
3. สนุกสนานกับการมีส่วนร่วมในการตั้งชื่อ การจับต้อง และการพูดวลีซ้ำ ๆ

⁶ Charlotte S. Huck, Doris Young Kuhn. *Children's Literature in the Elementary School*. (New York: Holt, 1968). pp. 30-36.

4. ชอบเรื่องที่เป็นเรื่องใกล้ตัว
5. สนุกสนานกับเรื่องชีวิตประจำวัน สัตว์เลี้ยง ของเล่น บ้าน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

6. ชอบเรื่องที่สมมติเป็นบุคคล สนุกสนานกับการพูดคุยกับสัตว์ต่าง ๆ
7. ชอบฟังนิทานจากครูหรือพ่อแม่ และชอบเรื่องที่จบลงด้วยความสุข

2. ชั้นประถมปีที่ 1-2 (6-7 ปี)

ลักษณะพัฒนาการ

1. ช่วงเวลาของความตั้งใจนานขึ้น
2. พยายามทำให้สำเร็จตามที่ผู้ใหญ่ขอร้อง
3. มีความสนใจอย่างต่อเนื่องในสิ่งรอบตัว กระตือรือร้น และอยากรู้อยากเห็น
4. พัฒนาจินตนาการกว้างไกลขึ้น
5. มีความรู้สึกในความยุติธรรม
6. มีมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาน้อยมาก
7. อารมณ์ขันพัฒนาขึ้น สนุกสนานกับความเคราะห์ร้ายของผู้อื่น และการเล่นตลกต่าง ๆ
8. มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องเพศ
9. สภาพร่างกายกำลังเปลี่ยนแปลง เรียนรู้การผิวปากและการใช้อวัยวะต่าง ๆ
10. ยังคงต้องการความเป็นอิสระจากผู้ใหญ่
11. ประมาณอายุ 7 ปีเต็ม จะเข้ากลุ่มและเข้าหมู่คณะ
12. ยังคงต้องการความอบอุ่นใจ และความมั่นคงปลอดภัยจากผู้ใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กัน

ความสนใจ

1. ชอบเรื่องสั้น หรือสนุกสนานกับเรื่องที่เป็นชุด แต่แบ่งเป็นตอน ๆ และจบภายในตอนหนึ่ง ๆ

2. เด็กเรียนรู้การใช้ทักษะในการอ่านและการเขียน ต้องการกระทำให้เหล่านี้ให้สำเร็จด้วยตัวเอง และภูมิใจในความสำเร็จ
3. ต้องการหนังสือต่างชนิดกัน สนใจบ้านและเพื่อนบ้าน แต่สำหรับสื่อสารมวลชนแล้วได้ขยายความสนใจกว้างออกไปยังดินแดนอื่น ๆ จนกระทั่งถึงห้วงอวกาศ
4. สนุกสนานกับหนังสือที่เป็นเรื่องจินตนาการ ชอบแสดงละครเรื่องง่าย ๆ
5. รู้จักแบ่งหนังสือกันอ่าน
6. เริ่มมีมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลา หนังสือสารคดีประเภทชีวประวัติและประวัติศาสตร์ง่าย ๆ จะช่วยให้เด็กมีความรู้สึกหวงแหนคำนึงถึงอดีต
7. ชอบอ่านเรื่องตลกขบขันต่าง ๆ ในห้องเรียน สนุกสนานกับหนังสือที่มีเนื้อเรื่องตื่นเต้น
8. ต้องการมีโอกาสเลือกหนังสือด้วยตนเอง

3. ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 (อายุ 8-9 ปี)

ลักษณะพัฒนาการ

1. ช่วงเวลาของความตั้งใจนานขึ้น มีทักษะในการอ่านและเข้าใจได้ดี
2. ความสามารถและความสนใจกว้างขึ้น ความแตกต่างในความสนใจของเด็กชายและเด็กหญิงปรากฏเด่นชัด ระดับอายุ 9 ปี กิจกรรมต่าง ๆ แยกกันตามชนิดของเพศ
3. การยอมรับความเสมอภาคในกลุ่มมีความสำคัญเพิ่มขึ้น รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ต้องการมาตรฐานความถูกต้องและผิด มีความรับผิดชอบมากขึ้น
4. มีการให้ความร่วมมือและทำงานเป็นกลุ่มได้ดี
5. มีความสนใจในการเก็บรวบรวมมากขึ้น
6. สนุกสนานกับการทำทนายในการแก้ปริศนาและปัญหา ชอบรหัสลับและสนุกกับภาษา
7. การเล่นเกมเป็นทีมหรือทำงานเป็นกลุ่ม ทำได้พร้อมเพรียงกัน
8. สนใจเรื่องต่าง ๆ เพิ่มขึ้น การโอ้อวดลดน้อยลง มีความสนใจในอดีตลึกซึ้งขึ้นและต้องการการผจญภัย

9. ต้องการความรู้เฉพาะที่สามารถตอบปัญหาของตนได้
10. สนุกสนานกับการเล่นตลกขบขันทุกวันและทุกสถานการณ์ มีความพอใจในเรื่องผจญภัยอันเกิดจากจินตนาการ
11. สนใจหนังสือที่ยากเกินความสามารถในการอ่านของตน

ความสนใจ

1. การค้นคว้าหาอ่านเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานหรืองานอดิเรก ชอบมีอิสระในการอ่านโดยไม่จำกัดเวลา ประมาณอายุ 9 ปี เด็กส่วนมากจะกระหายอ่านหนังสือ
2. หนังสือที่อ่านต้องสนองความสนใจและความสามารถของเด็ก
3. เด็กต้องการโอกาสที่จะแนะนำและพิจารณาหนังสือ
4. ปริมาณของหนังสือที่อ่านเป็นสิ่งสำคัญ เด็กชอบอ่านหนังสือที่เป็นชุด ต้องการหนังสือจำพวกงานอดิเรก
5. เริ่มสนใจเรื่องลึกลับและเรื่องผี
6. สนใจหนังสือกีฬา
7. สนใจเรื่องชีวประวัติ ชีวิตในอดีต ประชาชนในดินแดนอื่น ชอบเรื่องตื่นเต้นเร้าใจ
8. ต้องการคำแนะนำแหล่งหาความรู้

4. ชั้นประถมปีที่ 5-6 (อายุ 10-11 ปี)

ลักษณะพัฒนาการ

1. ความเจริญเติบโตทางร่างกายเป็นไปอย่างรวดเร็ว เด็กหญิงจะย่างเข้าสู่วัยรุ่นก่อนเด็กชายประมาณ 2 ปี
2. มีความเข้าใจและยอมรับบทบาททางเพศ เด็กหญิงแสดงความสนใจเด็กชาย
3. สนใจอย่างแรงกล้าในกิจกรรมเฉพาะอย่าง
4. มีความเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตมากขึ้น สามารถมองปัญหาได้หลายด้าน
5. มีความเข้าใจความจริงในเรื่องของความเป็นไปได้ของสิ่งเหนือวิสัยมากขึ้น

6. ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ประมาณอายุ 11 ปีเต็ม อาจจะทำทนายอำนาจของพ่อแม่

7. เน้นการเข้ากลุ่มมากขึ้นและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ พร้อมทั้งมีเจตนา กีดกันผู้อื่น แสดงอคติออกมาให้เห็นชัดเจน

8. เริ่มยึดผู้อื่นเป็นตัวอย่างมากกว่าพ่อแม่ อาจจะได้ตัวอย่างเหล่านั้นจาก โทรทัศน์ ภาพยนต์ ครู และหนังสือ เริ่มสนใจอาชีพในอนาคต

9. รู้จักตนเอง และต้องการความเท่าเทียมกัน สนใจความรู้สึกของตน และผู้อื่น ต้องการได้รับความนิยมนิยม ชอบ สนใจปัญหาต่าง ๆ ของโลก

ความสนใจ

1. ยังคงมีความแตกต่างระหว่างเพศอยู่ในเรื่องของการชอบอ่าน
2. เด็กใช้เวลามากขึ้นสำหรับอ่านหนังสือในช่วงวัยนี้มากกว่าวัยอื่น ๆ แนวโน้มในการเลือกหนังสือมักจะเกี่ยวพันกับชื่อเรื่อง เช่นเรื่องม้า เรื่องลึกลับและ นวนิยายวิทยาศาสตร์

3. ต้องการการแนะนำข้อวิจารณ์ในการกระทำที่มีอคติ
4. อาจถูกชักจูงไปในทางผิดเนื่องจากการอ่านวรรณกรรมเพื่อฝัน
5. หนังสือควรมีส่วนช่วยให้เด็กเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ที่เด็กในวัยนี้มีต่อพ่อแม่

6. เน้นตัวเองก่อนช่วยส่วนรวม
7. หนังสือควรมีส่วนช่วยจัดหาตัวอย่างที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กยึดถือ และให้ความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพต่าง ๆ

8. ช่วยให้เด็กได้เล่าเรื่องจากการอ่านเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้มีการอภิปราย และดูข้อสังเกตแต่ละบุคคล

5. ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 12-14 ปี)

ลักษณะพัฒนาการ

1. เด็กหญิงเด็กชายเริ่มแยกกันอยู่ อาจจับกลุ่มในระหว่างเพศเดียวกัน รักพวกพ้องมาก

2. สนใจเกี่ยวกับชีวิตในโรงเรียน
3. ความชอบแตกต่างไปจากชั้นประถมศึกษา
4. รักษาความงามของร่างกาย และสนใจความเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของตน
5. ชอบปฏิบัติตนเพื่อเป็นที่รักของผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ฯลฯ
6. สนใจความต้องการและรสนิยมของตน
7. ลักษณะพัฒนาการเริ่มย่างเข้าสู่วัยรุ่น

ความสนใจ

1. เด็กชายชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการผจญภัย วีรบุรุษและวีรสตรี และชอบอ่านหนังสือประเภทชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ กีฬา ฯลฯ
2. เด็กหญิงส่วนมากยังคงชอบเกี่ยวกับชีวิตภายในบ้าน ในโรงเรียน ชอบเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ เริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ และชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับอาชีพด้วย
3. เรื่องผจญภัยชอบเรื่องผจญภัยในป่ากว้าง เด็กชายชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับการประดิษฐ์ เครื่องเล่น เครื่องใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ
4. เด็กหญิงในวัย 13-14 ปี ชอบอ่านนวนิยายของผู้ใหญ่
5. เริ่มชอบอ่านคำประพันธ์ บทละคร เรื่องสัตว์เลี้ยง แต่ไม่ชอบหนังสือวิชาการเกินไป
6. ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงชอบอ่านนวนิยายและนิยายสาร เด็กชายจะเลือกอ่านเฉพาะนวนิยายและนิยายสารที่มีเรื่องในแขนงที่ตนชอบเท่านั้น
7. เด็กหญิงวัย 14 ปี ชอบอ่านหนังสือผู้ใหญ่ ชอบเรื่องรักใคร่สะเทือนอารมณ์ และเรื่องที่แต่งเกินความจริง

รัญจวน อินทรกำแหง⁷ ได้กล่าวถึงสิ่งกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านหนังสือว่า หากต้องการจะรู้ว่า “เด็กอ่านอะไร” หรือ “ชอบอ่านอะไร” ต้องศึกษาความต้องการและความสนใจของเด็ก สิ่งกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านหนังสือมาจากสาเหตุหลายประการคือ

⁷ รัญจวน อินทรกำแหง, *วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น*. (กรุงเทพฯ : ดวงกลม, 2517). หน้า 17-18

1. ความเหงา เด็กที่เป็นลูกโทน หรือพี่มีน้องต่างวัยกันมาก ๆ หรือที่พ่อแม่ผู้ปกครองชอบกักตัวเด็กไม่ให้ออกไปเล่นกับใคร ๆ เด็กที่อยู่ในสภาพนี้ย่อมเกิดความเหงาเปล่าเปลี่ยวใจ และในภาวะเช่นนี้เด็กย่อมเกิดความต้องการเพื่อน ต้องการสิ่งทดแทน ฉะนั้น แม้หนังสือจะเป็นสิ่งที่พูดคุยด้วยไม่ได้ แต่หนังสือก็สามารถพาเด็กไปสู่โลกต่าง ๆ ที่สนุกสนานตื่นเต้นอันสามารถทำให้เด็กลืมความเหงาหงอยของตนไปได้ชั่วคราว

2. ความอยากรู้อยากเห็น ข้อนี้เป็นสัญชาตญาณประจำตัวของคนทุกคน แต่สำหรับวัยเด็กอาจมีมากกว่าวัยอื่น เพราะยังมีประสบการณ์ในชีวิตน้อย ฉะนั้นสิ่งที่อยากรู้อยากเห็นจึงมีอยู่เป็นอันมาก ดูเหมือนทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นสิ่งที่เด็กอยากรู้อยากเห็นไปเสียทั้งสิ้น เมื่อผู้ใหญ่ไม่มีเวลาสนทนา เล่าให้ฟัง เด็กก็อาจหันมาหาหนังสือที่มีเนื้อความสนองความอยากรู้อยากเห็นของเขาได้ และอาจกล่าวได้ว่าเด็กคนใดสามารถใช้หนังสือเป็นอุปกรณ์สนองความอยากรู้อยากเห็นของตนได้ นับได้ว่าเด็กคนนั้นโชคดีที่มีโอกาสพบหนทางหาความรู้ด้วยวิธีการอันไม่เป็นภัยแก่ตนเอง ทั้งนี้มีข้อแม้อยู่ด้วยเหมือนกันว่า ถ้าผู้ใหญ่จะยินดีเสียสละเวลาให้คำแนะนำในการอ่านแก่เด็กสักเล็กน้อย เด็กก็จะได้รับประโยชน์จากการอ่านได้เต็มที่ และความหวังกังวลของผู้ใหญ่ที่เกรงว่าเด็กจะหยิบหนังสืออ่านที่ไม่เหมาะสมก็จะหมดไป

3. เพื่อชดเชยสิ่งที่ขาด “สิ่งที่ขาด” ในที่นี้มีได้หมายถึงสิ่งอันเป็นวัตถุ แต่หมายถึง “สิ่งที่ขาด” อันเป็นความรู้สึกอยู่ในอารมณ์หรือจิตใจของเด็ก เช่น รู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดความมั่นคงในตัวเอง เป็นต้น ซึ่งเมื่อชดเชยทางอื่นไม่ได้ ก็อาจหันมาหาหนังสือ เพราะเนื้อความในหนังสือที่กล่าวถึงเด็ก ๆ เหมือนกัน ที่เผชิญมีความขาดอย่างเดียวกัน แล้วเกิดความอ้างว้างว่างเปล่าเหมือน ๆ กัน และถ้าเด็กในเรื่องหนังสือได้รับความสมปรารถนาในตอนท้าย เด็กที่อ่านหนังสือก็พลอยสุขไปด้วย ถ้าเด็กในเรื่องหนังสือไม่สมปรารถนาดังที่หวังไว้ เด็กที่อ่านหนังสือก็ยิ่งเพิ่มความเห็นอกเห็นใจ เพราะความรู้สึกนั้นก็เหมือนกับความรู้สึกของตนเอง ฉะนั้นจึงไม่น่าประหลาดใจว่า ทำไมเด็กจึงชอบอ่านหรือฟังนิทาน เรื่องปลาบู่ทอง ศรีธนูชัย ชินเดอเรลลา สโนว์ไวท์ ฯลฯ เพราะเด็กในท้องเรื่องเหล่านั้นได้มีชีวิตที่ระหกระเหินแล้วก็ประสบสุขในตอนท้าย ส่วนศรีธนูชัยนั้น แม้จะไม่ระหกระเหินมากมายเหมือนอย่างเด็กในเรื่องอื่นแต่ก็มีความเก่งกล้าสามารถนักหนาซึ่งเด็ก ๆ โดยเฉพาะผู้ชายย่อมปรารถนาจะเป็นผู้เก่งกล้าสามารถเช่นนั้นบ้าง เพราะมันสนองความได้เด่นอันเป็นความต้องการของมนุษย์บุุคคลทั่วไป

คำถามท้ายบท

1. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มีกี่ประการ อะไรบ้าง จงอธิบาย
2. ถ้าท่านเป็นผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก หากต้องการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ท่านจะเขียนวรรณกรรมแนวใดได้บ้าง จงอภิปราย
3. ทฤษฎีของรูชโซ เกี่ยวกับเด็ก มีความเห็นเน้นหนักประการใด จงอธิบาย
4. องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อความสนใจในการอ่านของเด็กมีอย่างไรบ้าง จงอธิบาย
5. ความสนใจในการอ่านของเด็กวัยอนุบาล ต้องการหนังสือประเภทใด และเรื่องทำนองใด จงอธิบายและยกตัวอย่าง
6. ความสนใจในการอ่านของเด็กวัยมัธยมศึกษาตอนต้น สนใจเรื่องประเภทใด จงอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ
7. ถ้าท่านเป็นผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก ท่านจะเขียนเรื่องประเภทใด จึงจะเหมาะกับเด็กวัยประถมศึกษาตอนปลาย จงอธิบายและยกตัวอย่าง
8. ความเหงา ความอยากรู้อยากเห็น และการชดเชยสิ่งที่ขาด เป็นประโยชน์แก่ผู้เขียนวรรณกรรมสำหรับเด็กเพียงใด การจับจุดเช่นนี้ได้ ทำให้ท่านเกิดแนวความคิดเช่นใด จงอภิปราย